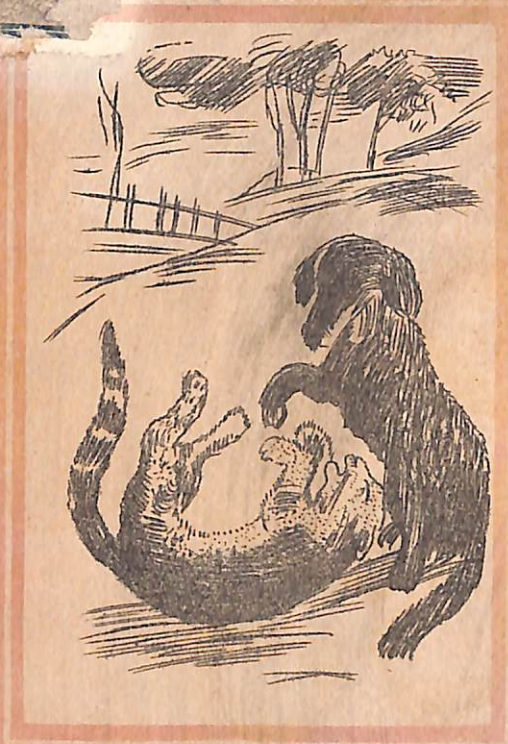

1

ՄՏ. ԶՈՐՅԱՆ

Շ Ա Մ Ո Ն

Կենտրոնական Գրադարան

891.995
Գ-23

Պ Ե Տ Ն Ր Ա Տ

ՀԼԿՅԵՄ ԿԿ ԿԻՑ ՄԱՆԿԱՊԱՍՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1937

8557

2011-05

891.995
2-83 APR 2013

Չ Ա Մ Ո Ն

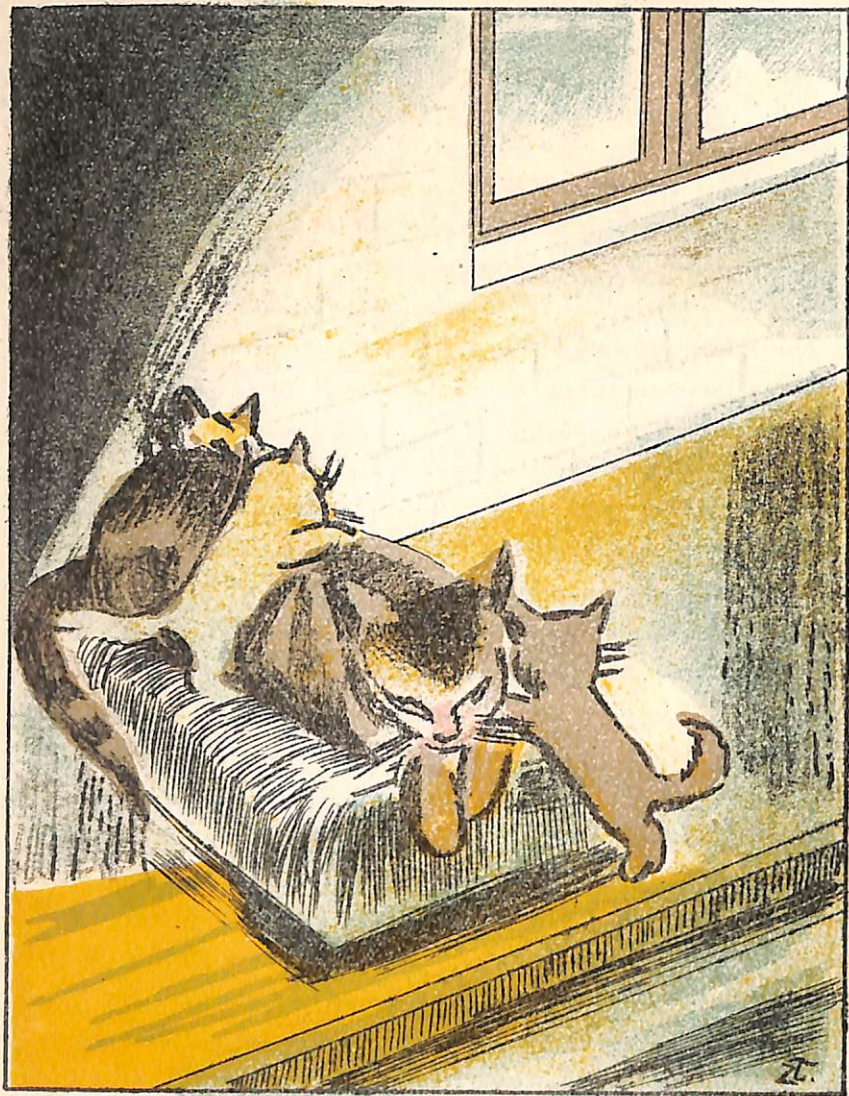
Մի տարի մեր շունն ու կատուն միաժամանակ ձագեր ելին բերել— շունը պատշգամբի տակ՝ խոտերի մեջ, կատուն՝ պատշգամբի վրա, անկյունում դրված արկղում, վար լիքն եր հին փալասներով ու բրդով: Վերևից նորածին կառվիկների մլավունն եր լավում, ներքևից շնիկների ֆեղոցը, լերբ մայրերը հեռանում ելին նրանցից, կամ լերբ վերագոռնում եին թափառումներից:

Պետք է առած, յերկրան ել աշխատում նկն գրք բացակայել և հեռուները չգնալ. իսկ լեթե հեռանում ելին, փոքր անց՝ նորից վազում ելին ձագերի մոտ, մի անհանգիստ ու պարզ յերկյուղով, թե հանկարծ մի բան չպատահի նրանց, ձագերին:

Ավելի անհանգիստ եր կատուն — Շամոն. վորևե տեղ գնալիս — նա թավամազ պոչը կախ — աչնպիսի արագոթ-թյամբ եր գնում ու վերագառնում, վոր թվում եր աղետի ձայն ե լսել: Յեվ նա, իսկապես, իրավունք ուներ աչդպես լինելու, վորովհետև որ չեր անցնում, վոր նրան չանհանգատացնելին հարևան կատուները, վոր գաղտագողի կամ բացարձակ հարձակում ելին գործում՝ նրա ձագերը փախցնելու: Ինչպես հայտնի լե, արու կատուները, լերբ քաղցած են, ուտում են և կատուի ձագեր: Հարձակվողները, հավանորեն, աչդպիսի կատուներ ելին. նրանք գալիս ելին լերբ պատշգամբում մարդ չեր լինում, դլխավորապես գիշերները, լերբ մանավանդ լույսերը հանգած ելին տեսնում. և մենք հաճախ զարթնում ելինք կառվածաչներից կամ կատուակովից: Թշնամու մոտեցումը տեսնելով՝ Շամոն պաշտպանվում եր — սկզբում մրուռազին մլավոցով, վոր հետո փոխվում եր զայրազին փրն չոցների. նա հետզհետե ձայնը բարձրացնում եր, գիպչում արկղի պատերին, կամ, արկղից դուրս գալով, հաշածում

3238 - 84

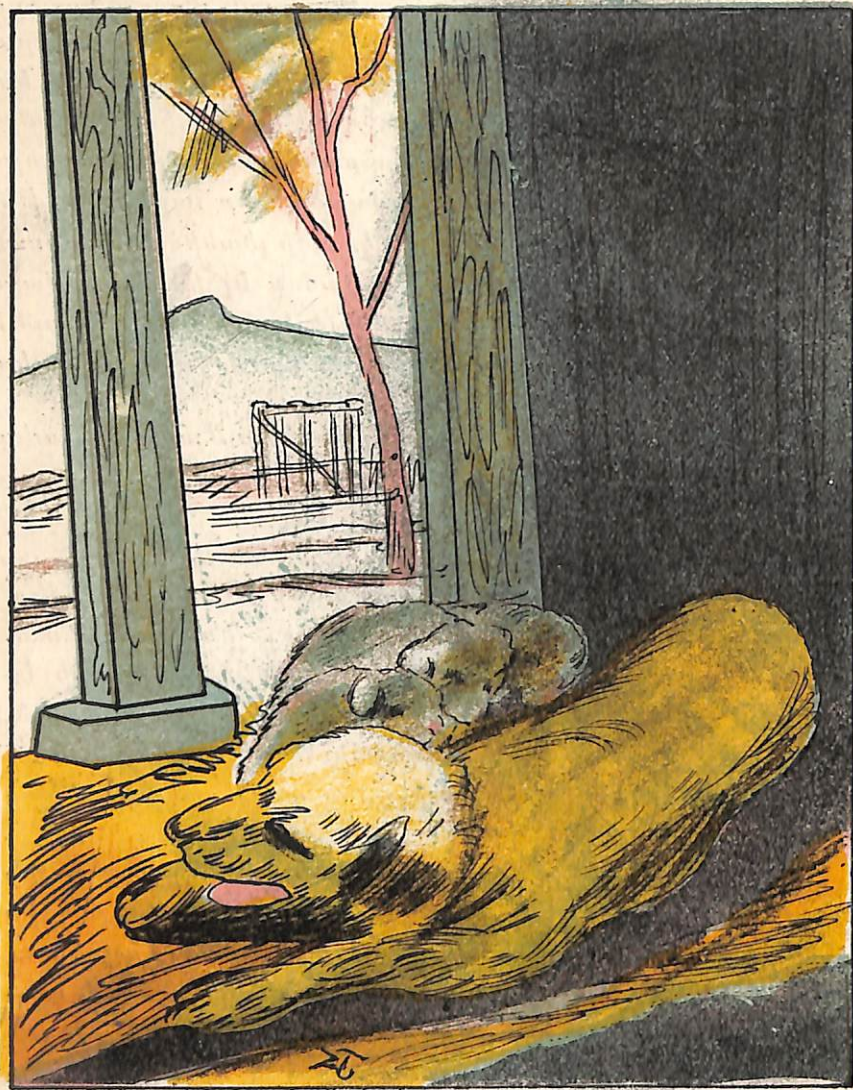

Թշնամուն. գող կատուն կամ կատուները նրա մտախց
փախչում ելին այն Ժամանակ, յերբ տան դուռը բացվում
կամ վտանաձայն ելին լսում: Յեւ Շամոն հողնած, ուժաս-
պառ գալիս եր ձագերի մոտ ու դողալով լիզում նրանց:
Բայց Շամոն վախենում եր և շնից Ալաբաշից: Յերբ
հանկարծ հանդիպում եր նրան — մեջքն ուռցնում եր
ու շուրջը նայում — Ալաբաշի հարձակման դեպքում ան-
միջապես ծառը կւմ պատ բարձրանալու: Բայց Ալաբաշը
նրան նայում եր վերեկից, ասես մտածում եր հարձակվի՞, թե՞
չարժի ձագերին թողած ընկնել կատվի յետեկից... Ու գնում
եր. թե գուցե մտածում եր — Շամոն ել իր նման մայր
ե, թող գնա ձագերը պահի... Ինչ և ե. նա Շամոյին այժմ
չեր հալածում, ինչպես առաջ, յերբ վոչ ինքը ձագեր
ուներ, վոչ Շամոն:

Թերևս դրա պատճառն այն եր, վոր Ալաբաշը ձագեր
բերելու որից մի տեսակ թույլ եր զգում իրեն. — շատ
նիհարել եր, աշխույժը կորցրել. յերբեմն աչքերը փակ
նա յերկար պառկում եր ձագերի առաջ ու կաթ տալիս
նրանց: Ձագերն ուտում ելին կաթը և նվում, անվերջ
նվում: Թե ինչո՞ւ ելին նվում — մենք չեյինք հասկանում.
բայց հալոս մի որ այն կարծիքը հայտնեց, թե յերևի Ա-
լաբաշի կաթը պակաս ե, ձագերը մնում են քաղցած.
յեթե վոչ ինչո՞ւ պետք ե այդպիսի ձայներ հանեն... Սկը-
սեցինք շանը լավ կերակրել — միս տալ, լափ տալ, վոր
ձագերը քաղցած չմնան:

Բայց Ալաբաշը, վոր առաջ, ձագեր ունենալուց առաջ,
ազահաբար ուտում եր ամեն ինչ, — այս կերակուրներին
համարյա չեր մոտենում. մի յերկու բերան կուտեր ու
մի կողմ կկանգներ: — Նա պարզապես հիվանդ եր. և այն-
քան թախիժ ու տրամուլթուն կար նրա սև, խելոք աչ-
քերում, վոր դժվար եր իմանալ ինչ ե դրա պատճառը:

Ու մի առավոտ ել նրան տեսանք սատկած, իր ձա-
գերի առաջ մեկնված... Կիսակուլը ձագերը գնչերով խը

վում ելին նրա կրծքին ու նվում-վագում: Յերեքը մի-
ասին այնպիսի ախուր ձայներ ելին հանում, կարծես
հասկացել ելին, վոր մայրը մեռել է, ու այլևս կաթ չի
տալու իրենց...

*
**

Այդ նույն օրը, գիշերը մեծ անհանգստութուն լեղավ
և պատզամբի վրա — կատուների պատերազմ էր: Մի
լենկու անգամ մենք զարթնեցինք նրանց մոլորոցներից
ու տապալած իրերի թրխկոցից: Ու ամեն անգամ լես
պատկերացնում ելի, վոր Շամոն վոչ միայն պաշտպան-
վում, այլ և քշում է իր թշնամիներին. փնչացնելով,
ճանկերով նրանց վրա գնալով: Շամոն մի քանի անգամ
նուշնիսկ ծղրտուն մոլորուններ արձակեց, վորոնք ինձ
թվացին հաղթանակի նշան: Հետո ամեն ինչ խաղաղեց
պատզամբում: Ուրեմն Շամոն հաղթեց, — մտածեցինք:

Բայց վորքան մեծ լեղավ մեր զարմանքը, չերբ առա-
վոտը տեսանք նրա ձագերը չկան և Շամոն գզգզված
բրդով, մի քիչ էլ կեղտոտ, անհանգիստ գնում-գալիս է
տան առջևի պարտիզում: Ինձ թվաց, վոր Շամոն, չերևի,
վտանգից խուսափելու համար, ձագերը տեղափոխել է
ավելի ապահով տեղ, ու դրանից էլ կեղտոտվել է...

Բայց պարզվեց, վոր նա փնտռում է ձագերին:

Գիշերը ոտար կատուները տարել ելին նրա ձագերը,
և նա խելագարի պես վազում էր դեռ ու դեռ, ամեն կողմ.
մի դուցե նրանց ձայնը լսի և գտնի մի տեղ...

Յերբ ապարդյուն վորոնումը վերջացրեց՝ Շամոն խո-
րին հուսահատությամբ — այդ լերևում էր նրա աչքերից —
լեկավ մեզ մոտ և տխուր մյավեց... Յեվ այնքան տրամու-
թյուն ու թախիժ կար նրա աչքերում, վոր վոչ լեզվով
կարելի չէ պատմել, վոչ գրչով գրել: Այդ տխուր մլա-
վոցով Շամոն կարծես հայանում էր իր գլխին լեկավ
դժբախտությունը և, թվում էր, ոգնություն է խնդրում...

Բայց մենք ինչ կարող ելինք անել. ինչպես գտնելինք տարված ձագերը, վոր սփոփելինք խեղճ կատուին... Մեր միակ սփոփանքը կարող եր լինել այն, վոր լավ կերակրելինք և փաշփայելինք նրան...

Բայց դա չնչին մխիթարանք եր ձագերը կորցրած մոր համար: Նա մի որ, չերկու որ դարձյալ գնում փրնտոում եր ձագերին ու մլավնում, մլավնում... Նրա աչքերը վոչ միայն տխրություն էլին արտահայտում, այլև թվում եր արտասվում է մեզնից ծածուկ — այնքան աչքերը կորցրել էլին իրենց բնական տեսքը:

Այդ սրվանից Շամոն մի կողմից, շան ձագերը մյուս կողմից դարձան մեզ համար հոգս, մանավանդ շնիկները, վոր այնքան անզոր էլին ու խեղճ, անողնական ու կիսակույր, վոր մեր տված կաթը չէլին կարողանում լակել ամանից, ու նվում-մեղում էլին շարունակ և վորոնում մորը, նրա ջերմությունն ու կաթը:

Մենք նրանց գլուխը բռնում, գնչները մոտեցնում էլինք կաթի ամանին: Իզուր, նրանք դողդողում էլին, բերան չէլին բանում... ու մնում էլին քաղցած:

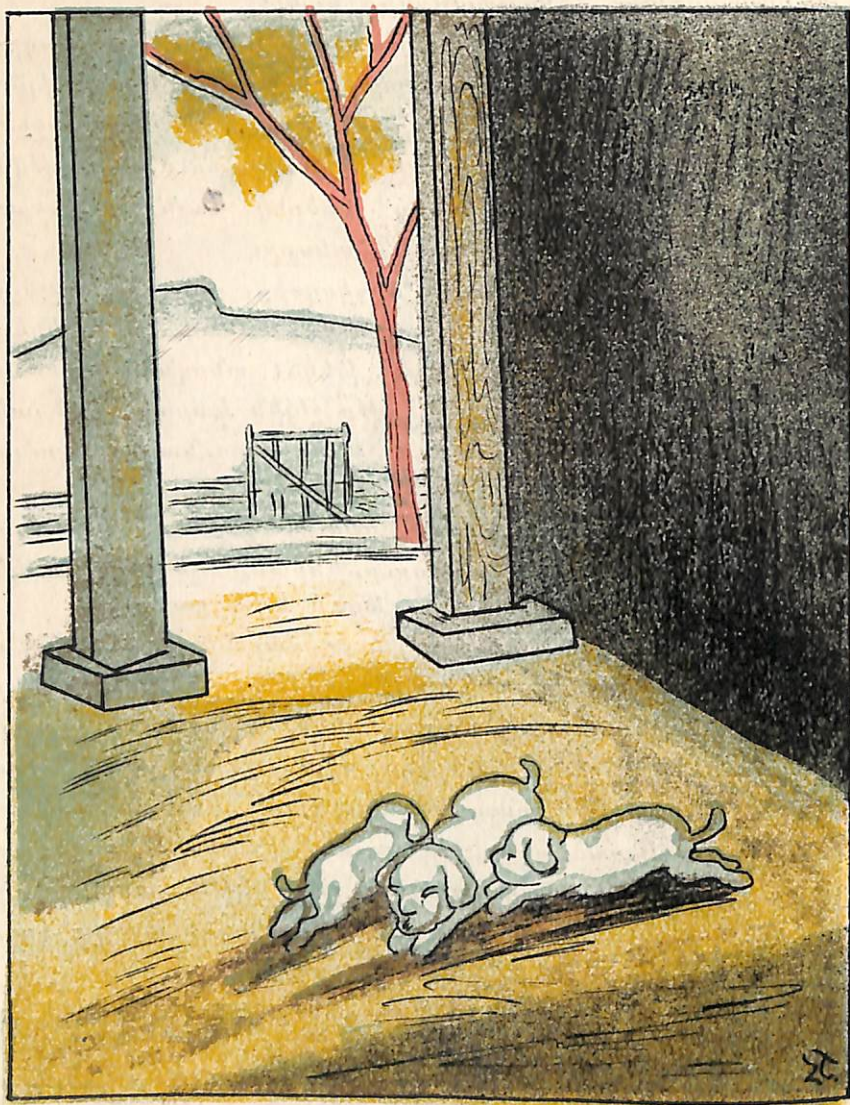
Յեվ քաղցած ու մայրական մարմնի ջերմությունից զրկված՝ մեղստում էլին աղիողորմ, տխրությամբ լցնելով մեր՝ յերեխաներիս սիրտը... Մենք տխրում էլինք, վոր անզոր ենք նրանց ոգնել, կերակրել, ջերմացնել... նրանց տեղը, ճիշտ է, խոտավետ եր, փափուկ, բայց վրաները բաց եր: Մտածեցինք՝ մի բանով ծածկել նրանց, բայց հայրս այն կարծիքը հայտնեց, վոր չեթե ծանր բան գրցենք՝ շունչները կկտրի, իսկ թեթև բանի տակից կարող են դուրս գալ...

* * *

Մի որ ել, — դա Շամոնի ձագերը կորցնելու լերկորդ թե չերթորդորն եր — լերը մենք զբաղված էլինք շնիկներով, նկատեցինք, վոր Շամոն հեռվից՝ հեռաքրքրված

3238 - 84

Նայում ե մեր կողմը. գուցե կարծում ե, թե իր ձագերի հետ ենք խաղում... բայց այդպես կարծել չեր կարող, վորովհետև շնիկները բաց լերևում ելին, վագստում ելին... Շամոն սակաչն հետաքրքրված եր:— Գուցե ուզում եր տեսնել ինչ ենք անում. նա այնպես եր դիտում: Գուցե խղճում եր շնիկներին, վոր մնացել են անմայր, — չգիտեմ... Փոքր անց, լերբ շնիկներին թողած, անցել ելինք պարտեզ, նորից նկատեցինք, վոր Շամոն կրկին մոտեցել հետաքրքիր նայում ե շնիկների կողմը:— Իսկ նրանք՝ այդ փոքրիկ կենդանիները դարձյալ նվում ու վնգում ելին և կիսակույր աչքերով փնտռում իրենց մորը, նրա ստինքները: Ու քանի գնում նրանց վագստոցը դառնում եր սրտամաշ ու տխրությամբ լցնում ամբողջ բակը:

Շամոն գլուխը բարձր բռնած քայլ առ քայլ մոտենում եր, ուշագիր նայելով նրանց:

Մի րոպե մենք վախեցանք — չլինի սա լել գողանա շան ձագերին:

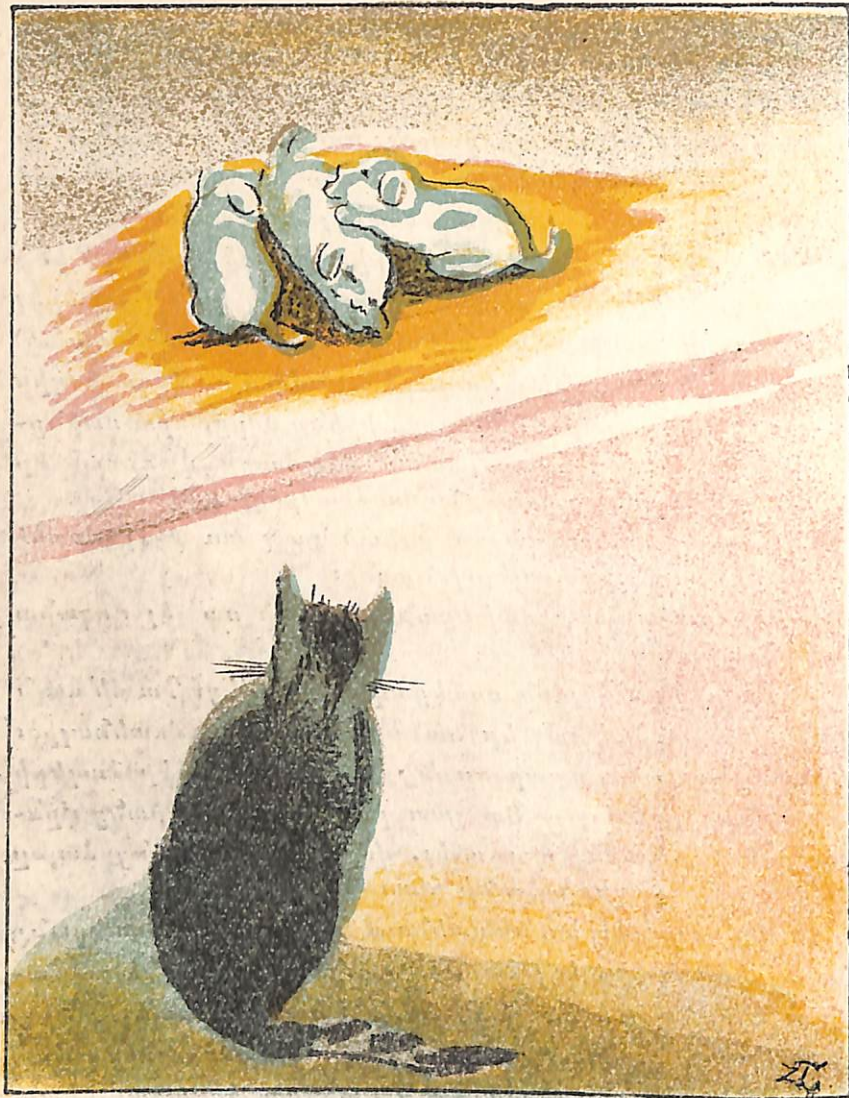
Բայց վոչ. Շամոն մոտեցավ ու մլավեց: Դա մի ձաչն եր, վոր արձակում եր նա իր ձագերին մոտենալիս: Գուցե թյուրիմացաբար սրանց ընդունել եր իր ձագերի տեղ: Դարձյալ վոչ:— Նա շատ լավ եր լսում Կրանց վընգոցը և չեր կարող պատահել, վոր Շամոն նրանց ձաչնը շփոթեր իր ձագերի ձաչնի հետ:

Տեսնելով կատուն մոտենում ե — մենք ել մոտեցանք նայելու, թե ինչ ե լինելու, այսինքն ինչ ե անելու Շամոն: Չլինի հանկարծ շնիկներին խեղդի, վխասի...

Բայց մեր մոտեցումը նկատելով՝ Շամոն շուռ լեկավ ու, թավամազ պոչը շարժելով, դանդաղ հեռացավ, կարծես ամոթահար. վոր իրեն բռնել ենք անհարմար տեղ, անհարմար ժամանակ...

Շամոյի վարմունքը տարրորինակ եր, և մենք չհասկացանք, թե ինչ եր ուզում նա և ինչու հեռացավ:

Քիչ հետո, լերբ բարձրացանք պատշգամբ, — կատուն

նորից լեա դարձավ և զնաց զեպի շնիկները. նորից կանգնեց հեռու ու սկսեց դիտել նրանց:

Այնուհետև զրուցով տարված՝ մենք ել չկարողացանք հետևել, թե ինչ է անելու Շամոն, բայց փոքր անց, չերբ լեա պատշգամբից իջա պարտեզ զնալու, նկատեցի, վոր շնիկների ձայնը չի լսվում:

Այս հանգամանքը տարորինակ թվաց ինձ, և լեա ակամա նայեցի նրանց կողմը:

Ու ինչ տեսնեմ, — Շամոն պռուկել է շնիկների առաջ... և փոքրիկ կիսակույր կենդանիները նրա կրծքին ընկած՝ ծծում են նրա ստինքները...

Այժմ թե շնիկներն ելին հանգստացել, թե ինքը Շամոն:

*
*
*

Ու այնուհետև չերբ շնիկները մեծացան — նրանք լսողում ելին Շամոյի հետ այնպես, ինչպես կխաղալին իրենց մոր հետ. հանաքով գզում ելին նրան, բարձրանում-նստում մեջքին, պոչը բռնում ու վազում լետեից: Իսկ չերբ բոլորովին մեծացան՝ չերկուսին տվինք գյուղացիների, մնաց մեկը, վորի անունը, մոր հիշատակը պահելու համար, գրինք Ալաբաչ:

Այդ նոր Ալաբաչը մի շատ ժիր շուն դարձավ: Ինչպես ամեն մի շուն, այնպես ել նա հալածում եր մեր բազն լեկոդ ամեն կատուի, բայց Շամոյին չերբեք: Մինչև վերջն ել նրանք մնացին բարեկամ. միասին լսողում ելին, միասին կերակրվում և միասին ել քնում պատշգամբում կամ պատշգամբի տակ...

Պատ. խմբագիր՝ Եղ. Զովորյան
Տեխ. խմբագիր յեվ լիսոգրամիական
ճկարիչ՝ Սերոբ Գասպարյան
Մրբագրիչ՝ Ա. Արզամանյան

Գլավիկի լիագոր Կ—4532, Հասարակչ. 3958
Պատվեր 279, սիրտ 5000
Պետհրատի տպարան, Յերեվան, II Կնունյանցի, 4

«Ազգային գրադարան»

NL0398900

243

8557

ԳԻՆԸ 90 ԿՈՊ.

W

ՏՏ. ԶՕՐՅԱՆ
Շ Ա Մ Օ Ն

Գիւ. Արմ. ՏՏՐ, Երւան, 1937, Գ.